

INKULTURACIJA BOŽJE RIJEČI U SVETOM PISMU

Jože KRAŠOVEC (Ljubljana)

Pojam „inkulturacija” prilično je nov, zato ga u velikim rječnicima i enciklopedijama ni ne nalazimo. Dva velika rječnika engleskog jezika u tome su iznimke: *Webster's Third New International Dictionary of the English Language*¹ donosi riječ „enculturation” te je ovako definira: „The process by which an individual learns the traditional content of a culture and assimilates its practices and values.” Slično veli i *The Random House Dictionary of the English Language*²: „The process by which a person adopts a culture and assimilates its values.”³

Katkad se zajedno s pojmom „inkulturacija” pojavljuje i pojam „akulturacija” koji ima poprilično drukčije značenje. *The Random House Dictionary* ovako ga definira: „The process of adopting the cultural traits or social patterns of another group.”⁴ F. Sierksma je napisao opsežnu studiju o akulturaciji u Tibetu i među ostalim je sam pojam ovako definirao: „Acculturation is always characterized by reinterpretation. Objects and ideas are taken over from the strange culture, but derive their meaning from the context of the old culture in which they are now placed... Only through two-sided reinterpretation can a more or less integrated new culture originate, a composition of the old and the new together.”⁵

O *pitanju* inkulturacije imamo na raspolaganju prilično bibliografije. Posebno je dragocjen zbornik predavanja više isusovačkih *stručnjaka* pod naslovom *Inculturazione: concetti, problemi, orientamenti*.⁶ Zbornik donosi i pismo generalnog

---

1 Izd. Ph. B. Gove – M. Webster (London/Springfield, Mass.: G. Bell & Sons, Ltd. / G. & C. Merriam Co., 1961).

2 Izd. J. Stein – L. Urdang (New York: Random House, 1967).

3 Usp. *The New Encyclopaedia Britannica in 30 Volumes: Micropaedia*, Vol. III: „The learning process by which man, throughout his life, acquires his own culture...”

4 Vidi također Webster's Dictionary: „A process of intercultural borrowing marked by the continuous transmission of traits and elements between diverse peoples and resulting in new and blended patterns; *esp.*: the resultant modifications occurring in a primitive culture through direct and prolonged contact with an advanced society.”

5 Vidi *Tibet's Terrifying Deities. Sex and Aggression in Religious Acculturation* (prevela s nizozemskog G. E. van Baaren – Pape; Art in its Context – Museum Series 1; The Hague/Paris: Mouton & Co-Publishers, 1966) 90.

6 (Roma: Centrum Ignatianum spiritualitatis, 1979).

pročelnika isusovačkog reda oca P. Arrupea koji izvrsno *sažima* u čemu bi to trebala biti željena inkulturacija kršćanskog *navještaja*: Inkulturacija sadrži vidike i razine koji su različiti, ali ih ne smijemo dijeliti. Uvijek važi načelo da inkulturacija znači *utjelovljenje* kršćanskog života i navještaja u dotičnom konkretnom kulturnom *prostoru*. *Ipak nije* dovoljno da iskustvo kršćanskog života i navještaja izražavaju elementi dotične nove kulture. To iskustvo mora postati počelo koje nadahnjuje, ujedinjuje, preoblikuje i prerađuje tu novu kulturu.⁷

Kad govorimo o *suvremenoj* inkulturaciji kršćanskog navještaja i života, čini se posebno značajnim *pokazati* kakvo je stanje inkulturacije u samom Svetom pismu. Ako je Sveto pismo prvi izvor kršćanskog navještaja, ipso facto je također i prvi „model” navještanja u *susretu* s novim kulturama.

1. VIDICI I TEOLOŠKE OSNOVE INKULTURACIJE U SVETOM PISMU

Sam izvor hebrejskog jezika, temeljni pjesnički oblik paralelizma, mnogi motivi i simboli jasni su raspoznajni znaci inkulturacije Božje *riječi* od samog početka pisanja biblijske *poruke*. Hebrejski jezik spada u sjeverozapadni semitski jezični krug. Cjelokupna struktura jezika i pjesničkog oblika paralelizma tako je *slična* drugim jezicima istog kulturnog kruga (osobito ugaritskom, feničkom, aramejskom i moabitskom jeziku) da *istraživači* tog kulturnog područja lako *pronalaze* zajednički izvor. Sve ide u prilog tomu da su Hebreji *vrlo rano* spontano preuzeli svu kanaansku kulturu *skupa s jezikom*. Tako je hebrejska kultura spontano i organski nastavak stare kanaanske civilizacije. U. Cassuto je u odnosu na to vrlo prikladno rekao:

The rules and technique of literary expression had long ago been established in the ancient Canaanite dialects, and consequently when the Israelites came to express their thoughts for the first time in literary form, they had no need to fashion for themselves modes of expression. These were already to hand, and there was no difficulty in using them for the purpose of creating a new literature, new in its content and spirit, but continuing the old tradition in its linguistic form – new wine, as it were, in an old vessel.⁸

Ako je ta tvrdnja točna, onda nam je jasno, zašto su Hebreji u prihvaćanju tuđih kultura bili tako fleksibilni također i u kasnijem *vremenskom razdoblju*. To dokazuju prije svega mnoge *posuđenice* iz susjednih jezika, prihvaćanje grčkog jezika za takozvane deuterokanonske knjige i za prijevod Septuaginte.

7 Vidi str. 145. O raznim vidicima inkulturacije vidi dalje *Jesuit Formation and Inculturation in India Today* (ms., New Delhi, 1978); D. S. Amalorpavadass, *Gospel and Culture. Evangelization, Inculturation and „Hinduisation”* (Bangalore, 1978); H. B. Meyer, „Zur Frage der Inkulturation der Liturgie”, *Zeitschrift für Katholische Theologie* 105 (1983) 1–31; J. Mühlsteiger, „Reception-Inkulturation-Selbstbestimmung”, *Zeitschrift für Katholische Theologie* 105 (1983) 261–89; P. Puthanangady, „Die Inkulturation der Liturgie in Indien seit dem Zweiten Vatikanum”, *Concilium* 19 (1983) 146–51; I. Tadina, *Inkulturation bogoslužja* (diplomski rad na Teološkom fakultetu u Ljubljani, 1983).

8 Vidi *The Goddess Anath. Canaanite Epics of the Patriarchal Age* (Perry Foundation for Biblical Research; Jerusalem: The Magnes Press, The Hebrew University, 1971) 20.

Te spoznaje dakako ne mogu izbrisati granice inkulturacije u Bibliji. Čitatelj može vrlo brzo ustanoviti da je unatoč izvanredno velikoj sličnosti u jeziku i obliku, Biblija sasvim jedinstvena s obzirom na teološke i moralne postulate. Grčki dio Staroga zavjeta i Septuaginta pokazuju nadalje da se izrazi za temeljne teološke pojmove, kao što je npr. „pravednost” (dikaiosýne), ne pokrivaju sasvim s običajnim značenjem u klasičnom grčkom jeziku, nego odražavaju glavno značenje *odgovarajućih* hebrejskih korijena.⁹

Isto vrijedi i za *Novi zavjet*. Apostoli su doduše naširoko otvorili vrata heleniističkom jeziku i kozmopolitskom horizontu, ali su ipak sačuvali temeljni hebrejski duh, hebrejske pojmovne i misaone kategorije. Tako je i u Novome zavjetu paralelizam snažno prisutan. pisci su najradije posezali za značajnim starozavjetnim parabolama, simbolima i uzorima koji su tumačili Kristovu *poruku* koja ima značenje za sve ljude.¹⁰

Koje su teološke osnove inkulturacije u Svetom pismu?

Ne može biti *sumnje* da je *prvi osnov* odnosno temelj vjera u Boga *stvoritelja*, koji ima intenzivan odnos sa stvorenjem, iznad svega s čovjekom. Jahve je u stalnom dodiru i dijalogu s čovjekom. Govor njegove *objave* prilagođuje se postojećim čovjekovim uvjetima života i izražavanja. S druge strane i čovjek u traženju Boga i u dijalogu s njime spontano i maksimalno upotrebljava sve postojeće mogućnosti *vlastitog jezika*. Što je intenzivniji njegov dijalog, što više dolazi do izražaja sva njegova energija života između svjetla i tame, između *nade* i *razočaranja*, između svetosti i grijeha, to cjelovitije dolazi do izražaja i njegova *vlastita* kultura i njegov vlastiti osobni govor.

Novi savez uspostavlja novi, najradikalniji i ujedno najparadoksalniji osnov odnosno temelj inkulturacije. Transcendentalni se Bog *ne samo* približava do posljednje intimnosti dijaloga nego i sam postaje čovjekom u određenom narodu i u specifičnoj kulturi toga naroda. Tako polarnost između univerzalnosti i partikularnosti seže do posljednjih ontoloških temelja.

2. KONFLIKT IZMEĐU VJERE I KULTURE?

Usprkos očitaj činjenici inkulturacije Sveto je pismo *obaju saveza* puno konflikata. Neki ih *promatraju* kao izraz temeljnog sukoba između vjere i kulture.¹¹

9 Vidi npr. J. Barr, *The Semantics of Biblical Language* (Oxford: Oxford University Press, 1961); J. W. Olley, *Righteousness in the Septuagint of Isaiah: A Contextual Study* (Society of Biblical Literature. Septuagint and Cognate Studies Series; Missoula, Montana: Scholars Press, 1979).

10 Usp. G. von Rad, *Theologie des Alten Testaments. II: Die Theologie der prophetischen Ueberlieferung Israels* (München: Chr. Kaiser, 1960, 1968) 339–447; govori o odnosu između SZ i NZ; J. A. Fitzmyer, *Essays on the Semitic Background of the New Testament* (London: Geoffrey Chapman, 1971).

11 Usp. B. W. Anderson, *The Living World of the Old Testament* (3. izd.; Essex: Longman, 1978) 136–64: „The Struggle Between Faith and Culture”. Suprotno N. K. Gottwald, *The Tribes of Yahweh. A Sociology of the Religion of Liberated Israel 1250–1050 B.C.E.* (London: SCM Press Ltd., 1980), pretjeruje u podređivanju postulata vjerovanja socijalnim strukturama.

Zapravo je riječ o dubljim razlozima. U pozadini je suprotstavljanje između različitih postulata temeljnog vjerovanja, često puta iznutra istoga kulturnog mehanizma i organizma.

Određeni postulati mogu dakako osjetno modificirati strukturu kulture. Postulati temeljnog vjerovanja više ili manje začinju nove literarne i socijalne strukture; više ili manje također se mogu *suprotstavljati* već postojećim. Postulati Božje pravednosti, koja je *sveobuhvatna*, transcendentalna i izrazito *osobna*, potpunoma slobodna Božja veličina npr. ne može dozvoljavati sve postojeće *običaje* staroistočnjačkih kultura odnosno religija (npr. čašćenje nebeskih tijela, žrtvovanje *djece* ili sakralna prostitucija). U načelu Biblija *se protivi* i odbacuje one vidike kulture koji se *bilo* po naravi *bilo* zbog razvoja značenja neposredno protive postulatima Božje jedinosti, apsolutnosti i svetosti.

S druge pak strane isti postulati *začinju* niz drugih vidika kulture, koje ne susrećemo kod susjeda, budući da nemaju *odgovarajućih* personalističkih teološko-moralnih postulata. To nam pokazuje već i sama *usporedba jezičnog poklada*. Temeljni teološki pojmovi: sedeq / sedaqa („pravednost, vjernost, spasenje...”), hesed („dobrota”), ’emet / ’emuna („vjernost, istina”), ješa^c / ješu^cah („*spasenje oslobođenje*”) itd. s Bogom kao subjektom predstavljaju biblijski jezični poklad. Spomenuti su postulati također *urodili* i nekim specifično biblijskim literarnim oblicima.

Za Bibliju je posebno značajno da daje prednost naravnim simbolima pred simbolima koji su proizvod čovjekove materijalne kulture. Prvi je razlog tomu sigurno veća moć izražavanja i veća prikladnost naravnih simbola za izražavanje transcendentalnih stvarnosti. Međutim isto je tako značajan razlog poznata čovjekova težnja da s proizvodima svoje tvorne kulture postane takmac Bogu stvoritelju, da određuje sadržaj i norme i tako *ograničuje* Božju apsolutnost i slobodu. Prema tomu razlog spora nije u tvarnim simbolima kao takvima, nego u čovjekovima nakanama, u njegovim demonskim iluzijama. Izvještaj o gradnji kule babilonske i Mojsijeva reakcija na zlatno tele najkласičniji su primjer temeljnog biblijskog spora s tvarnom čovjekovom kulturom, spora koji inače ide ruku pod ruku s izvanrednom tolerancijom najrazličitijih mitskih elemenata i antropomorfizama u biblijskim izvještajima i u pjesništvu.

Novi zavjet odražava sukob na najvišoj razini. Riječ je o antitezi između *objave* univerzalne Božje pravednosti, namijenjene svima narodima i svim ljudima i *zakonsko-nacionalističke partikularnosti vodećih slojeva židovskog naroda*. U konkretizaciji prvotna je kršćanska *zajednica odbijala samo* one elemente židovske religije koje nije bilo moguće uskladiti s univerzalnim kršćanskim *navještajem*. Pavao pruža vrhunsko teološko tumačenje temeljnog spora zbog antiteze „*zakon*” // „*milost*” odn. „*spasenje na temelju djela zakona*” // „*spasenje po vjeri u Božju dobrotu i milosrđe*”. *Istina* je da je taj spor načelne naravi te je po svojoj naravi onkraj domene kulture. *Ipak čini se* da je Pavao našao odlučujući povod za svoju veličanstvenu apologiju slobodne Božje pravednosti u pretjeranoj partikularizaciji židovske religije. Partikularizacija i notorni židovski nacionalizam *učinili su utisak da zakon stupa na mjesto* slobodne Božje pravednosti.

3. INKULTURACIJA IZMEĐU „ZAKONA“ I MILOSTI

Nakon dosadašnjih *razlaganja možemo sažeti* da inkulturacija u Bibliji odražuje polarizaciju između *prihvatanja i odbijanja* sadržaja kulture u odnosu na dva osnovna čimbenika: *u odnosu* na postulate vjerovanja i *u odnosu* na čovjekov odnos kako prema tim postulatima tako i prema kulturi kao takvoj. Temeljni postulati hebrejskog vjerovanja po svojoj su naravi tako transcendentalni i univerzalni da ih u biti nijedan konkretni oblik pa niti ijedna kultura u svojoj cjelovitosti ne može sasvim *odgovarajuće* izraziti. Između postulata i struktura kulture može postojati *samo* analogija.

A analogija ima dovoljno te svetopisamski pisci mogu lako posegnuti za simbolima koji po načelu analogije ukazuju na više, *nadnaravne stvarnosti*. Zbog analogije je u načelu moguće *izbjeći* konflikte univerzalnog s konkretnim. Međutim problem nastaje onda kad se Božja pravednost uplete u ljudski „zakon“ koji je izraz svih vidova njegove samovolje. Čovjek po svojoj naravi teži jednako i k univerzalnim i k partikularnim stvarnostima. *Kad teži prema gore*, može bez *pridržavanja tražiti* bezuvjetnu Božju pravednost ili pak *osobnu sliku „natčovjeka“*. U prvom su slučaju dani svi *uvjeti za odgovarajuću inkulturaciju*. U drugom pak slučaju čovjekova se kultura *pretvara* u demonsku ideologiju. Ako posegne za konkretnim *stvarnostima* svijeta i vlastite kulture, može im se s transcendentalnim horizontom diviti kao odsjevu nedosežne Božje pravednosti ili se pak kao slijepac zaustaviti *samo* pred njima, budući da dalje ne vidi. Onda *manjkaju uvjeti za stvarnu* kulturu, *budući* da je kultura polarizacija transcendentalnog i konkretnog. Manjkaju i *uvjeti* za univerzalnost religioznog iskustva. Umjesto toga nastane juridizam, formula bez sadržaja, kič, fundamentalizam, sekte i možda „sveti rat“.

P. Tillich *vrlo dobro ističe*, u čemu je bit fundamentalizma: „Der Grundirrtum des Fundamentalismus besteht darin, dass er den Anteil der empfangenden Seite in einem Offenbarungsgeschehen übersieht und daher *eine* individuelle und bedingte Form der Annahme des Gottlichen mit dem Gottlichen selbst identifiziert.“¹²

Tillich isto tako dobro veli kad govori o sektama: „*Das, was die Sekte von der Kirche unterscheidet, ist eine verschiedene Fassung der Verwirklichung des Unbedingten*. In der Sekte mit ihrer Intensität, mit ihrem leidenschaftlichen Willen zur Verwirklichung ist erhalten das, was die Theologie 'Gesetz' nennt, während die Kirche weiss, dass die Unbedingtheit sich gerade nicht darstellt zuerst als Forderung, sondern zuerst als Gnade, und dass das Teilhaben an der Gnade immer nur relativ sein kann, und dass niemals von einem Bedinten, von einer Schicht, von einer Seelenthaltung Unbedigt ausgesagt werden kann. So steht trotz aller Fragwürdigkeit die Kirche mit Recht auf dem Boden der Universalität,

---

12 Vidi *Die Frage nach dem Unbedingten. Schriften zur Religionsgeschichte* (Gesammelte Werke. Band V; Stuttgart: Evangelisches Verlagswerk, 1964, 1978) 140. Vidi također J. Barr, *Fundamentalism* (London: SCM Press Ltd, 1977, 1981); *Escaping from Fundamentalism* (London: SCM Press Ltd, 1984).

weil sie die Unbedingtheit als Gnade und nicht als Gesetz erfasst. Das ist die tiefste Kritik an der Sekte überhaupt."¹³

Teško je zamisliti da je u *pozadini* fundamentalizma i *sekti samo* nesporazum u interpretaciji *bezuvtetnog i uvjetnog*. *Odbijanje univerzalnog zajedništva* većma govori u prilog tomu da je tomu stvarni razlog *uskost srca* i samovolja.

Inkulturacija u Bibliji odražava paletu sukoba između Božje pravednosti i ljudskih normi, između politike i vjere, između fundamentalizma i *proročke bezuvjetnosti*. Ti su sukobi sastavni dio inkulturacije Božje riječi koja upravo zbog toga nastupa kao sudac nad vladarima ovoga svijeta. U tome se pokazuje vječna istinitost biblijske inkulturacije. *S punim je pravom* Biblija prvi „model” inkulturacija *za sva vremena*. U Bibliji među ostalim ima Crkva *izvor hrabrosti* za konfliktni značaj inkulturacije u susretu s raznim kulturama. U tome je njezin križ i njezin *zavjet*. Božja će riječ biti vječno u konfliktu s ljudskim fundamentalizmom i čovjekovom autonomnošću. A *posjeduje neopozvano obećanje* da će iz konflikta izići kao *pobjednica*.

4. ZAPREKE INKULTURACIJE ZBOG LJUDSKE ALIJENACIJE

Proces inkulturacije u Bibliji može protumačiti značajne konflikte inkulturacije u *povijesti* Crkve. A isto tako može ukazati i na perspektive inkulturacije kršćanskog navještaja u *budućnosti*. Činjenica stalnog konflikta između Božje pravednosti i ljudskog „zakona” i ljudskih ideoloških postulata postavlja nas pred *pitanje*: da li je svjesni proces inkulturacije *stvarno preduvjet* za uspješnost kršćanskog navještaja? Ili pak riječ „inkulturacija” treba shvatiti kao modnu pojavu?

Činjenica je da su mnogi u svim vremenima temeljne postulate biblijskog vjerovanja prihvaćali bez *svjesnog ubrzavanja* inkulturacije. Kakvi su bili transcendentni postulati, takvo je bilo i transcendentalno *shvaćanje*. Po drugoj su strani također u zajedničkom kulturnom ambijentu kroz stoljeća jedan do drugoga ljudi s posve različitim svjetonazorskim odnosno vjerskim postulatima. Takav su primjer *Židovi* unutar kršćanske ili islamske većine, marksisti unutar kršćanske većine i *obrnuto*. *Svjedoci smo pojave* da pripadnici različitih kršćanskih vjeroispovijesti kroz stoljeća žive jedan kraj drugoga, a da se nikad stvarno ne susretnu. Katkada čak bukne konflikt na život i smrt.

Sve to pokazuje da su onkraj dohvata kulture na djelu prije svega idejni i politički postulati. Zato čak isti izrazi iste kulture pripadnicima različitih nazora odnosno vjera znače različite stvarnosti. Dakako, postulati su srasli u organsku socijalnu i ideološku cjelinu, pa ih stoga ni ne možemo suditi same po sebi. Često ih puta ne možemo čak ni dijeliti jedne od drugih. Svaki pokušaj da otkrijemo *najznačajnije postulate dotične zajednice vrlo je problematičan*, budući da je čovjek sam u sebi biće puno kontrasta, pa i kontradikcija, i često puta ne zna sam od sebe naći prava tumačenja vlastitog vjerovanja ili ponašanja.

---

13 Vidi. *Die Frage nach dem Unbedingten*, 18.

Za ilustraciju nam mogu poslužiti pojmovi „židovstvo” i „protestantizam”. Pripadnik židovstva očito neće biti presretan ako mu netko *prigovori* da je temeljno značenje židovstva i stoga glavni, ako ne i jedini, razlog odbijanja Isusa Krista židovski nacionalizam. Isto će tako pripadnik rimokatoličke vjeroispovijesti biti *iznenađen* kad bude u protestantskoj egzegetskoj i teološkoj literaturi čitao da je „Božja pravednost” raspoznajni znak protestantizma. Narav Božje pravednosti sama najjasnije pokazuje da je takva tvrdnja ironija i nesmisao. *Stvarni sadržaj* Božje pravednosti nalazi se onkraj ljudskih izražajnih kategorija i normi, dakle onkraj svake vjeroispovijesti. Upravo je ona zato i nada svih stvarno vjerujućih i sudac nad svima onima koji se *zatvaraju* u se misleći da su samima sebi dostatni.

Po drugoj nam strani i pojava marksizma mnogo toga ilustrira. Već je bilo mnogo pokušaja dijaloga između marksista i kršćana. Kao povod navode *zajedničke* ciljeve u zajedničkoj kulturi i u zajedničkom narodu. Međutim kraj svega toga do stvarnog dijaloga i međusobnog razumijevanja ne može doći. *Kao isprika* za to može se mnogo toga čuti, obično sitnice ili izmišljene stvari. A stvarni su razlog hodanja po *različitim putovima* ideološki postulati. Dijaloga neće biti dokle god ti postulati budu u prvom planu. Kršćanstvo se nikad ne *može odreći* svoje vjere i *nade* u Božju pravednost, budući da je ona jedini razlog njenog postojanja a i sveukupne njezine budućnosti.

Zapreka inkulturacije postoji i na strani samih pobornika židovsko-kršćanske kulture. Nekršćanski narodi prosuđuju kršćanske narode u cjelini. Pri tome zapažaju više poganskog nego usklađenosti s postulatima Božje pravednosti. Stoga se mogu *pitati* zašto kršćanski navještaj nije uspio biti kvasac onima koji se *pozivaju* na kršćansko ime.

Tako dolazimo konačno do posljednje, zapravo prve, *zapreke* svake inkulturacije. To je čovjek koji je po svojoj naravi više poganin nego kršćanin. Biblija svjedoči kako su Jahvini otkupljenici bili manjina usred poganske većine kako u svojem vlastitom narodu tako i među susjedima. Tako nam i kršćanstvo daje dojam da su kršćani u manjini pa i unutar takozvanih kršćanskih naroda. *Čini se* kao da se većina ravna prema poganskim običajima i postulatima. Suvremena kriza vjere i kulture jest kriza duha. Obje su žrtve iste deformacije, zato zovu u pomoć istog *liječnika*.

Upravo je u tome razlog da je biblijska inkulturacija *proročka*. Međutim Bog ne *sudi* oblik, nego srce. Nije riječ o sporu među kulturama, *nego je riječ o obrani stvarno svjesne manjine pred nesvjesnom većinom*. Zato zadatak Crkve nije toliko da pronađe nove metode naviještanja nego da bezuvjetno prihvaća i živi Božju pravednost. To je prvi i glavni uvjet da bi se inkulturacija nastavila i mogla donijeti željene uspjehe. Međutim jasno je da se i danas inkulturacija mora događati u znaku konflikta između vjernosti transcendentalnoj Božjoj pravednosti i idoloatrije suvremenih tehnokratskih, komercijalnih, ideoloških i nacionalističkih materijalizama koji se pojavljuju i u sakralnim i u svjetovnim oblicima.

5. GLOBALNOST INKULTURACIJE U INTERPRETACIJI

Tragika ljudske alijenacije danas je možda najglasniji zahtjev za potpunom inkulturacijom biblijskog *navještaja*. Biblija je naime prvi model globalnosti interpretacije postulata o sveobuhvatnoj Božjoj pravednosti. Prvi dio te globalnosti jest biblijski *govor*. Biblija ne upotrebljava apstraktne pojmove i sisteme. Ona nije sistem istina, nego kao stalni govor s *primjerima, opomenama i obećanjima*. Filozofski postulati i dubina duše duboko se spajaju u organsku cjelinu. Budući da je tu riječ o umjetničkim literarnim djelima, možemo govoriti o modelu religiozne kulture za sva vremena.

Globalni značaj imaju i *pojedini* simboli, budući da prednost imaju najprimarniji simboli iz ljudskog života i naravi: otac, mati, sin, *pustinja*, voda... Svi ti simboli zahvaćaju čovjeka u cjelini. Nadalje globalni značaj imaju i pojedini pojmovi. Svi su temeljni teološki pojmovi srasli u organsku strukturu pripovijesti i pjesme.

Globalnost postulata i govora sva je prednost Biblije. U tome je i njezina vječnost. *Povijest* teološke interpretacije Biblije na žalost svjedoči da su mnogi s apstraktnim sistemima, traktatima i definicijama *unakazivali* globalnu biblijsku *poruku*. S druge strane evropska kultura raspolaže s besmrtnim majstorima i remek-djelima interpretacije biblijskih postulata i biblijskog govora. Evropska literatura, umjetnost i glazba puni su takvih *poklada*. Umjetnost svih vrsta često je veličanstven dokument globalne inkulturacije biblijskog navještaja. Božja pravednost tako u ulozi milosrdnog otkupitelja kao i nepodmitljiva suca česti je motiv. Danteova „Božanstvena komedija”, Shakespearove kozmopolitske drame i postupnom i konačnom obračunu Božje pravednosti nad ljudskim zločinima, veličanstvena interpretacija biblijskih horizonata Božje pravednosti u Miltonovu „Izgubljenom raju” posebno su značajni primjeri.¹⁴ A potom i nedostiživi Dostojevski sa svojom dubinskom interpretacijom Božje *bezuvjetnosti* i ljudske alijenacije. *Sve su to izvori* umjetničkog i religioznog *nadahnuća* za sva vremena. S njima Biblija organski živi u evropskoj kulturi. Ivan Cankar neće pokretati sve kontinente, a ipak i njegova stvaralačka moć dosiže do istih visina.

Primijenjena je umjetnost isto tako veličanstvena manifestacija biblijskih postulata i njena globalnog govora. *Navještaj*, rođenje, Mojsije, David, posljednji sud, mrtvački ples... teme su koje svaka na svoj način vode u beskonačno obzorje biblijskog duhovnog i kulturnog svijeta. Njihov *stil* i izraz odražava specifičnu kulturu umjetnika. To isto važi i za glazbu. Nabuco, Mesija, Requiem... nezaustavni su izrazi ljudske *težnje* prema posljednjoj pravednosti. „Tiha noć” i još bezbrojne druge narodne religiozne pjesme iscrpljuju gotovo sve vidike biblijskog navještaja. U njima se odražavaju i univerzalno božansko i ljudsko i specifične prvine *dotične* narodne duše.

---

14 Vidi: A. H. Gilbert, *Dante's Conception of Justice* (New York: AMS Press, 1965, 1971); C. J. Sisson, *Shakespeare's Tragic Justice* (Toronto/London: Methuen, 1962); D. M. Hamlet, *One Greater Man. Justice and Damnation in Paradise Lost* (Lewisburg/London: Bucknell University Press/Associated University Press, 1976).

Duhovna moć koju *proizvodi* glazba, jedinstvena za sve čovječanstvo, možda je najtranscendentalnija umjetnost pa stoga i najprikladnija da vjernike združi *kod zajedničkog stola* u zajedničkoj molitvi. Nije čudo da su Hebrejci psalme pjevali. A psalmi su najpotpunija sinteza hebrejskog vjerovanja i osjećanja. Psalmi su bili kulturna i religiozna veza izraelskog naroda i kršćanskih *zajednica*. Budući da su se rađali iz srca i usana molitelja, u svakom su pogledu najpotpunija inkulturacija Božje riječi. U molitvi utihnju svi ljudski zahtjevi. U molitvi se čovjek smiri i bez suzdržaja prihvaća objavu spasenjske Božje pravednosti. Njegova molitva postane hvalospjev Božjoj veličini, u kojoj se čovjek kao pojedinac i sa svojom kulturom najbolje prepoznaje. *Hvalospjev* je spokojni glas čovjeka koji je našao svoga Otkupitelja.

Sa slovenskog preveo A. REBIĆ

ZUSAMMENFASSUNG

Im Artikel legt der Autor die Inkulturation des Gottes Wortes in der Heiligen Schrift dar. Der Begriff 'Inkulturation' ist ein neuer Begriff und für die Glaubensverkündigung unentbehrlich. Der Autor zeigt wie sich das Wort Gottes im AT inkulturiert hatte. Die Hebräer haben die kannanäische Kultur übernommen und bereichert. Sie waren in diesem Hinsicht sehr flexibel. Der Autor zeigt an einigen konkreten Beispielen aus dem Alten und dem Neuen Bud, wie sich diese Inkulturation verwirklicht hatte.